

МІЖГАЛУЗЕВІ ЗВ'ЯЗКИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ОГЛЯД ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ

УДК 347.1

Л. А. Музика

*кандидат юридичних наук, доцент,
Академія адвокатури України*

Вже минуло 10 років від часу набрання чинності ЦК України, і роблячи певні підсумки щодо цього періоду чинності Кодексу, можемо констатувати: дотепер існує нестача системних досліджень цілої низки наукових проблем. Йдеться, зокрема, про дослідження міжгалузевих зв'язків цивільного права.

У працях вітчизняних та зарубіжних вчених аналізувалися окремі питання щодо взаємодії цивільного права з іншими галузями права (конституційним, цивільно-процесуальним, сімейним, господарським, житловим, фінансовим, кримінальним, кримінально-процесуальним, адміністративним тощо). Так, ще М.М. Агарков [1] та С.М. Братусь [6] звертали увагу на схожість цивільно-правових зобов'язань і деяких податкових відносин з майновим елементом.

Останнім часом спостерігається збільшення теоретичних розробок у сфері взаємодії приватного та публічного права в цілому і виявлення міжгалузевих правових зв'язків зокрема. У той самий час єдиним комплексним дослідженням безпосередньо міжгалузевих зв'язків цивільного права наразі є докторська дисертація російського вченого М.Ю. Челишева (2009 р.) [34]. В контексті нашого дослідження цікавими видаються також

У статті розкривається сутність міжгалузевих зв'язків цивільного права з іншими приватними, а також публічними галузями права у системі права України. Зазначається про взаємний вплив і взаємопроникнення публічних та приватних начал. Визначаються можливості та межі використання приватноправових конструкцій у сфері публічно-правового регулювання та навпаки.

Ключові слова: зв'язки, міжгалузеві зв'язки, міжгалузєва взаємодія, міжгалузєві категорії.

INTERBRANCH CONNECTIONS OF CIVIL LAW:
OVERVIEW OF SOME PROBLEMS

Muzyka L.

Received: 25 Sep 2014.

докторські дисертації з кримінального права російських вчених М.І. Пікурова (1998 р.) [22], який дослідив міжгалузеві зв'язки, зокрема, й цивільного та кримінального права, та І.В. Шишко (2004 р.) [38], яка з'ясовувала взаємозв'язок кримінально-правових та регулятивних норм у сфері економічної діяльності. Проте в українській правовій доктрині проблема міжгалузевої взаємодії не була предметом комплексного пізнання.

Завданням цієї статті є аналіз сутності міжгалузевих зв'язків цивільного права з іншими приватними, а також публічними галузями права у системі права України.

Вчені протягом багатьох років розглядають цивільне право як базову складову приватного права, подекуди їх навіть отожднюють. Досліджуючи публічні галузі права (конституційне, адміністративне, фінансове тощо), науковці займають діаметрально протилежну приватному праву позицію. При цьому і галузі приватного права, і галузі публічного права визнаються складовими єдиної системи права України, а відповідно, не можуть існувати повністю автономно одна від одної. Всі галузі права взаємодіють між собою і взаємно впливають одна на одну.

Поділ права на публічні та приватні галузі права не виключає, а навпаки – передбачає проникнення приватних начал у сферу дії правових відносин, що охоплюються публічним правом. Так, з'явилась категорія «адміністративний договір». Виділення в сучасній доктрині публічно-договірного зобов'язання як наслідок синтезу приватного та публічного права є наступною сходинкою історичного та догматичного розвитку цієї правової категорії [39, 87]. Обґрунтовуючи міжгалузеву природу зобов'язання,

І.С. Поліщук наголошує, що запозичення не означає регулювання публічних правовідносин цивільно-правовими нормами, навпаки, техніко-юридичні прийоми, правові категорії, які до цього використовувались тільки в цивільному праві, набувають певних особливостей, відмінних рис, що дозволяє використовувати їх як міжгалузеві категорії [24, 58].

Так само і публічні начала проникають у галузі приватного права, зокрема, встановлюються межі прояву приватної ініціативи та відповідальність у випадку їх порушення [11]. У зв'язку із зазначеним заслуговує на увагу позиція В.П. Мозоліна, який справедливо акцентує на тому, що всі види цивільно-правової відповідальності (договірної чи позадоговірної) містять елементи як приватноправового, так і публічно-правового порядку. Відмінність лише у «дозуванні» зазначених елементів [17, 35]. Саме тому дослідження міжгалузевих зв'язків є надактуальною темою.

Н.С. Кузнецова влучно зазначає: частогусто при визначенні правової природи того чи іншого цивільного нормативно-правового акта можна констатувати наявність у ньому «чужорідних» домішок у вигляді норм, у тому числі, й публічного права (адміністративного, фінансового, земельного тощо). Більше того, наголошує вчена, аналізуючи елементи механізму цивільно-правового регулювання, традиційно, як його невід'ємна складова розглядається використання державного примусу, що саме по собі передбачає наявність в цивільно-правових актах норм публічного права. Саме за допомогою цих норм реалізуються, зокрема, основні гарантії здійснення суб'єктивних цивільних прав [12, 4–5].

На думку Ю.О. Тихомирова, і в минулому, і нині відбувається «обмін» сферами і методами між публічним і приватним правом. Коли виникають нові публічні інтереси чи явища та процеси, які вимагають державного регулювання, то певні сфери правового регулювання переходять у галузь публічно-правового регулювання. Водночас випадки розширення самостійності господарюючих суб'єктів вимагають звуження державного управління та збільшення питомої ваги їх саморегуляції і такі сфери відходять до приватноправового регулювання [30, 5]. Такий процес, з одного боку, збагачує і розвиває відповідні галузі права, а, з іншого – потребує пильного контролю з боку правової доктрини, законодавця та правозастосовників щодо визначення дотиків перетину публічного і приватного та недопущення домінування того чи іншого там, де це не властиво відповідним відносинам, а подекуди й небезпечно.

Р.А. Майданик акцентує на тому, що місце цивільного права в системі права значною мірою визначається кореляцією суміжних сфер права, тобто здатністю правових норм різної галузевої приналежності створювати міжгалузеві зв'язки на нормотворчому та правозастосовному рівнях [15, 12]. У першому випадку йдеться про безпосереднє закріплення посилань у нормах однієї галузі права на відповідні норми інших галузей права. Міжгалузеві зв'язки можна простежити і на правозастосовному рівні, коли права і обов'язки реалізуються примусово, як правило, за допомогою суду. Адаже приймаючи рішення, суд застосовує норми процесуального та матеріального права.

В основі міжгалузевих зв'язків цивільного права лежить певна спільність

регульованих цивільним правом та іншими правовими галузями суспільних відносин. Ця проявляється, зокрема, в єдності суб'єктів і об'єктів зазначених відносин.

Також в юридичній літературі висловлюється слушна думка про те, що саме норма права виступає в ролі рівня взаємодії приватного та публічного права [9, 48]. Нині в системі правових норм міжгалузеве правове регулювання простежується чим далі чіткіше. Потребують вирішення, зокрема, такі питання, як поняття та види міжгалузевих зв'язків; розмежування поняття «міжгалузеві зв'язки» та суміжних категорій; можливість та умови застосування міжгалузєвої аналогії; визначення галузевого пріоритету у відповідних відносинах.

Сучасна термінологічна система є вкрай суперечливою та неоднорідною. Непоодинокими є випадки, коли виникають спірні ситуації щодо правильного розуміння того чи іншого інтегрованого поняття. Це, у свою чергу, призводить до колізій при тлумаченні відповідних термінів.

Очевидно, неузгодженість при використанні термінів, які означають одне й те саме поняття у нормативних актах різних галузей права, є ключовою проблемою міжгалузєвої взаємодії. Так, якщо легальне визначення інтегрованого терміна міститься у нормативному акті базової галузі права і при цьому відсутнє у нормах іншої галузі права, то зазвичай це призводить до бланкетності норм, що містять термін без його визначення [31]. Російський вчений П.С. Яні вихід із зазначеної ситуації вбачає у тому, аби зміст бланкетних ознак таких норм з'ясувався не шляхом тлумачення терміна, а через звернення до

нормативного акта, де цей термін використовується [40].

Поділяємо думку Л.В. Мелех про те, що необхідними умовами, які визначають можливість застосування міжгалузевої аналогії, слід визнати: 1) дійсну неврегульованість суспільних відносин; 2) схожість методів регулювання; 3) наявність аналогічних ознак у суспільних відносинах; 4) генетичний зв'язок суміжних галузей законодавства; 5) прийняття рішення на підставі і в межах правових норм суміжних галузей законодавства, що відповідають їх цілям, принципам і загальному розумінню [16, 8].

На думку М.Ю. Челишева, встановлення галузевого пріоритету (частини колізійного регулювання між цивільним правом та іншими галузями права) відбувається у двох формах: 1) у вигляді правила про безпосереднє застосування цивільно-правових норм, але з можливими обмеженнями, встановленими в іншій правовій галузі; 2) у формі припису про субсидіарне застосування норм цивільного права, в тому числі й за аналогією (про застосування таких норм у суворій послідовності після застосування інших галузевих норм) [35, 10].

Очевидним є зв'язок цивільного права з іншими приватними галузями права, наприклад: сімейним, житловим, трудовим та господарським правом. Цивільне право становить основу приватного права, є провідною (базовою) галуззю у сфері приватноправового регулювання. Це зумовлює можливість застосування загальних норм і принципів цивільного права, а також його окремих інститутів у певних випадках не лише у сфері цивільно-правового регулювання, а й у сфері інших галузей приватного права [13]. Однак

цим не обмежується різноманіття міжгалузевої взаємодії цивільного права. Як відомо, ЦК України базується на Конституції України та загально визнаних принципах і нормах міжнародного права (ст.ст. 4, 10 ЦК України), тісно взаємодіє з іншими (публічними) галузями права та забезпечується цивільно-процесуальним законодавством.

У межах матеріального права простежується збільшення кількості процесуальних норм, що є відображенням процесів диференціації та інтеграції у праві [2, 74]. Останні тісно пов'язані із міжгалузевими зв'язками різноманітних правових утворень [36]. Наприклад, у попередньому договорі сторони можуть передбачити порядок укладення основного договору (ст. 635 ЦК України); у договорі оренди можна врегулювати процес повідомлення про його розірвання (ст.ст. 782–784 ЦК України). Використання окремих галузевих правових конструкцій, прийомів, механізмів здійснюється із відповідною модифікацією «чужорідною» галуззю. Так, із публічного права до приватного надходить організаційний елемент – юридичні процедури. Відповідно, у певних підрозділах приватного права відбувається деяка процесуалізація [33, 53]. В.П. Реутов робить висновок про предметно-функціональні зв'язки між галузями права. Також він вказує на зміну структури процесуальних галузей права під впливом змін у відповідних матеріальних галузях права і називає такий вплив «генетичними зв'язками» [26, 8–13].

Аналіз міжгалузевих зв'язків цивільного права і галузей процесуального права дозволяє зробити висновок про існування і фактичне використання певних цивільно-правових (цивілістичних)

процедур [10, 4]. Доказом наведеного може слугувати інститут представництва, який варто віднести до міжгалузевого інституту. Дійсно, інститут представництва в різних галузях права має багато спільного, єдність представництва в українському праві є органічним, притаманним самій природі цього правового інституту.

Для сучасного українського права визнаються властивими численні міжгалузеві правові інститути, які, у свою чергу, не є частинами комплексних галузей права. Це, наприклад, підвідомчість юридичних справ, докази, представництво, інститути права публічної власності (державної, комунальної) тощо. Існування міжгалузових правових інститутів не суперечить існуючому поділу системи права на галузі права та правові інститути, це інший вимір вивчення одного й того самого явища – права [27, 22]. Адже об'єктивний характер права передбачає існування не лише галузових, а й міжгалузових правових інститутів [37, 30]. Отже, визнання інституту міжгалузовим не є причиною виключення певних норм з відповідної галузі права. Такі норми залишаються її частиною і водночас – частиною міжгалузевого правового інституту.

В аспекті аналізованого питання необхідно розмежовувати такі поняття, як «міжгалузовий інститут» та «міжгалузеві зв'язки». В першому випадку йдеться про різновид комплексних правових утворень, що виникають на стику суміжних галузей права, на межі галузей права утворюються зони, що регламентують єдині за своєю суттю суспільні відносини. Ці відносини характеризуються певними модифікаціями, що обумовлені специфікою тієї чи іншої галузі права [23, 74–76].

Стосовно міжгалузових зв'язків у праві слід зазначити, що у правовій доктрині вони визначаються як відносини взаємної залежності, обумовленості та спільності між різними правовими галузями, включаючи і їх окремі частини. Це – системні зв'язки багаторівневого характеру між правовими нормами різної правової галузевої приналежності, а щодо цивільного права – між нормами цієї галузі та інших правових утворень [35, 8].

Всі зв'язки у праві поділяють на зовнішні (міжсистемні) та внутрішні (внутрішньосистемні) [4, 64]. У першому випадку йдеться про ті зв'язки, які забезпечують гармонійне включення системи права у правову систему. Тут варто погодитись із думкою Н.М. Оніщенко: не можна забезпечити внутрішню єдність усіх чинних у державі норм права, насамперед, законодавства, стійке їх включення в інститути і галузі права, ігноруючи той факт, що сама система цих норм покладена в механізм вищого рівня, компонентами якого є не тільки норми, а й правовідносини і правосвідомість, котрі перебувають у нерозривному зв'язку [20, 57].

У свою чергу, завдяки саме внутрішнім (внутрішньосистемним) зв'язкам існує єдність норм, інститутів та галузей у системі права. Характеризуючи систему права як самостійне стійке утворення, слід відзначити, що норми права, які її складають, взаємоузгоджені між собою, перебувають у відносинах внутрішнього підпорядкування та взаємовпливу [28, 387]. Важливо також підкреслити, що дослідженню саме внутрішньосистемних зв'язків у праві традиційно приділяється максимальна увага, тоді як міжгалузеві зв'язки – це відносно нове поле для наукових пошуків.

М.І. Пікуров вважає, що всі міжгалузеві зв'язки слід поділяти на дві групи залежно від того, відображені вони в законі, чи ні. Фіксація системних зв'язків у тексті закону вимагає їх обов'язкового відображення у правозастосовному акті, в той час, як інші зв'язки, залежно від конкретних обставин, можуть зазначатися у процесі правозастосування, а можуть лише матися на увазі [22, 208–209]. Дійсно, такий поділ має не лише суто теоретичне, а й практичне значення. Адже динамічний розвиток суспільних відносин і правової системи не може передбачити всі можливі життєві ситуації.

Найбільш повною видається класифікація міжгалузевих зв'язків цивільного права, запропонована М.Ю. Челишевим. Так, за різними підставами їх можна класифікувати на такі види: 1) залежно від тієї галузі права, з нормами якої взаємодіє в конкретній галузі цивільне право, – міжгалузеві зв'язки цивільного права з галузями приватного та публічного права; 2) залежно від специфіки їх прояву при реалізації регулятивної і охоронної функцій цивільно-правової галузі; 3) за стадіями правового регулювання; 4) за їх характером – на статичні (у законодавстві) і динамічні (під час правореалізації); 5) за характером правової галузі – зв'язку цивільного права з основними (базовими) галузями права і в рамках комплексних правових галузей; 6) залежно від тієї ролі, що притаманна відповідним міжгалузевим зв'язкам цивільного права – субординаційні та координаційні зв'язки [35, 9]. Автор зазначає, що така класифікація може бути доповнена й іншими критеріями поділу.

Прикладом прояву міжгалузевих зв'язків цивільного права є прямі та непрямі

мі посилання на норми, що містяться у відповідних нормативно-правових актах інших галузей права, на норми цивільного права і навпаки, в цивільно-правових нормах – на норми інших галузей права. Наведемо лише деякі випадки кореляційних зв'язків цивільного права, окремі з них можна простежити у ЦК України. Так, у ст. 9 ЦК України безпосередньо передбачена можливість субсидіарного застосування норм цього Кодексу для врегулювання відносин, які виникають у сфері використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, а також до трудових й сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства. А у ч. 2 зазначеної статті законодавець встановлює регламентацію господарських відносин ЦК України з урахуванням особливостей, що передбачені законом, зокрема ГК України.

Зв'язок з нормами адміністративного права проявляється у ст. 210 ЦК України про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно. Також існує тісний взаємозв'язок адміністративного і цивільного права у сфері правового регулювання підприємницької діяльності. Спільне застосування правового регулювання норм адміністративного та цивільного права у цьому випадку пояснюється тим, що підприємницька діяльність пов'язана з реалізацією як приватних, так і публічних інтересів.

Міжгалузеві зв'язки цивільного, фінансового та господарського права простежуються, зокрема, у відносинах щодо сплати податків суб'єктами підприємницької діяльності, пов'язаних з отриманням податкових пільг суб'єктами такої діяльності та у випадках бюджетного кредитування і фінансування зазначених суб'єктів

[25, 4]. Фінансово-правове регулювання підприємницької діяльності має складний міжгалузевий характер, основний компонент якого – метод владних приписів. Водночас варто наголосити і на доволі непоодиноких використаннях у фінансовому законодавстві рекомендацій, узгоджень та договірних конструкцій, яким властивий диспозитивний метод правового регулювання.

Зв'язок фінансового і цивільного права заснований на тому, що більшість відносин, які виникають у сфері фінансової діяльності держави і муніципальних утворень (тобто в тій сфері, яка окреслює предмет фінансового права), належать до майнових відносин [32, 39]. Фінансове право перебуває у тісному взаємозв'язку з такими публічними галузями права, як конституційне та адміністративне право, де яскраво виражений публічний, суспільний інтерес. При цьому не менш важливим є взаємозв'язок фінансового права з цивільним правом, трудовим, сімейним, екологічним та іншими приватними та комплексними галузями права.

Взаємозв'язок цивільного і трудового права реалізується, зокрема, у випадку застосування відповідних норм спадкового права, коли спадкоємець отримує право на одержання платежів на трудовій підставі. У такому випадку суб'єкт цивільного права має можливість отримати платіж, право на яке не вирізняється цивільно-правовим характером. Тому для здійснення права, передбаченого ст. 1227 ЦК України, необхідне спільне застосування норм ЦК України про спадкування та відповідних норм Кодексу законів про працю України щодо заробітної плати. Також варто наголосити, що в Україні не сформована одноманітна судова практика

щодо відносин, коли саме трудові договори підміняються цивільно-правовими, або використовується конструкція змішаного договору, з елементами цивільного і трудового правочину [14, 59].

Зв'язок цивільного та кримінального законодавства передбачає, наприклад, що при визначенні кримінальної протиправності неприпустимим є наявність протиріч між відповідними кримінально-правовими заборонами та юридичними дозволами цивільно-правової природи. Звідси випливає, що кримінальне законодавство має враховувати правомірність поведінки, передбачену, зокрема, цивільним законодавством. Положення кримінального закону не повинні суперечити майново-правовим закономірностям та відображеним у цивільному праві об'єктивно-суб'єктивним характеристикам майнових зв'язків. Заборони в кримінальному праві не можуть заперечувати дозволи цивільного права і навпаки. Адже завдяки одним із них визначаються межі інших [3, 99]. Як справедливо стверджував Б.С. Никифоров, навряд чи можна дозволити, аби на основі одних і тих самих дій суб'єкт був визнаний винуватим у шахрайстві і водночас таким, що вчинив правомірну дію з позиції цивільного права [18, 104].

Міжгалузевий зв'язок з інформаційним правом проявляється, зокрема, у його міжгалузевій сутності як комплексного правового інституту, який охоплює норми конституційного, цивільного, адміністративного, трудового та кримінального права [21, 56–57]. Інформаційне право тісно взаємодіє з іншими міжгалузевими комплексними інститутами, наприклад, з правом власності, правом інтелектуальної власності (патентним правом, авторським правом тощо).

Взаємозв'язок з положеннями нотаріального права та спадкового права простежується в багатьох нормах Книги шостої ЦК України. Зазначимо також, що в сучасній юриспруденції нотаріальне право розглядається як комплексна галузь права, що поєднує норми, які знаходяться на межі публічного та приватного права, і має тісний взаємозв'язок з цілою низкою правових галузей, у тому числі, і з цивільним правом [19, 31, 33, 38; 29, 28].

Кілька міркувань стосовно зв'язку права соціального забезпечення та сімейного права. В юридичній доктрині право соціального забезпечення зазвичай характеризується як самостійна правова галузь, суміжна з трудовим, адміністративним і фінансовим правом. Ця галузь регулює відносини щодо соціального забезпечення громадян у грошовій формі, відносини з надання низки соціальних послуг, а також процедурні та процесуальні відносини, у межах яких встановлюються відповідні юридичні факти, здійснюється реалізація та захист права на певний вид соціального забезпечення [5]. При цьому під час врегулювання питань недержавного пенсійного забезпечення необхідне спільне застосування норм зазначених вище галузей права.

На субсидіарному характері норм цивільного права в регулюванні діяльності податкових органів акцентує, зокрема, Г.Н. Гізатулліна. Такий характер цивілістичних норм обумовлює побудову певної групи правовідносин у сфері дії податкового права на кшталт цивільно-правового зобов'язання. Автор вважає, що податкове зобов'язання має аналогічну з цивільно-правовим зобов'язанням конструкцію. Разом з тим податкове зобов'язання не є різновидом цивільно-правового

зобов'язання, виникає та існує самостійно в податковій сфері і регулюється спеціальними нормами законодавства про податки і збори [7, 9].

Цивільно-правові терміни та поняття, що застосовуються в інших галузях права, у відповідних галузевих кодексах чи інших нормативно-правових актах фактично є посиланнями до цивільного законодавства. Однак це правило діє за умови, що законодавець для відповідної сфери правового регулювання не передбачає іншого значення терміна чи поняття [8]. Звісно, міжгалузеві зв'язки цивільного права не обмежуються лише законодавчою сферою. Як ми вже зазначали раніше, велике значення мають і міжгалузеві зв'язки на рівні правозастосування.

Насамкінець, зазначимо, що нині в загальній теорії права і юридичній доктрині існують доволі розрізнені підходи щодо визначення цілої низки суміжних із міжгалузевими зв'язками понять. Зокрема, потребують ґрунтовного дослідження, визначення та уніфікації такі поняття, як «міжгалузева взаємодія», «міжгалузеві категорії», «міжгалузевий вплив», «міжгалузеві правовідносини», «міжгалузевий інститут», «міжгалузева аналогія».

Таким чином, досягнення стабільного й ефективного функціонування системи права, як складової вітчизняної правової системи, можливе за умови плідної співпраці законодавця, теоретиків і практиків. Їх основне завдання – обґрунтувати та розробити єдиний органічний комплекс збалансованих між собою галузей права. Саме тому необхідно особливу увагу приділяти взаємодії норм цивільного права з іншими галузями українського права, зокрема, визначити точки їх

дотику, допустимі ситуації і межі взаємного впливу.

Для вирішення аналізованих питань першочергове значення, на нашу думку, має належний розвиток правової політики в Україні взагалі, та цивільно-правової політики, зокрема. Правова політика, як і система права, є елементами правової

системи. Досягнення правової доктрини (доктринальний рівень цивільно-правової політики), а на її базі – створення збалансованого вітчизняного законодавства (законотворчий рівень цивільно-правової політики) і покликані забезпечити цивільно-правова політика та інші галузеві види правової політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Агарков М. М.* Обязательство по советскому гражданскому праву / М. М. Агарков // Избранные труды по гражданскому праву : Т. 1. – М. : ЦентрЮрИнформ, 2002. – С. 350–351.
2. *Бакулина Л. Т.* Уровни реализации правовой политики в сфере частного права / Л. Т. Бакулина // Российская правовая политика в сфере частного права : материалы «круглого стола» журналов «Государство и право» и «Правовая политика и правовая жизнь», г. Казань, Казанский (Приволжский) федеральный университет, 22 июня 2010 г. / [отв. ред. А. В. Малько, Д. Н. Горшунов]. – М., 2011. – С. 67–75.
3. *Безверхов А. Г.* К проблеме действия Уголовного кодекса РФ в системе межотраслевых связей / А. Г. Безверхов, М. А. Артамонова // Вестник Самарской гуманитарной академии. – 2010. – № 1 (7). – С. 97–107.
4. *Болдарь Г. Є.* Проблеми класифікації міжгалузевих зв'язків кримінального права / Г. Є. Болдарь // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму (23–24 вересня 2011 р.). – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – С. 63–68.
5. *Болотіна Н. Б.* Право соціального захисту в Україні : навч. посібник / Н. Б. Болотіна. – 2-ге видання перероб., доп. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
6. *Братусь С. Н.* Юридические лица в советском гражданском праве / С. Н. Братусь. – М. : Юрид. лит., 1947. – С. 173–174.
7. *Гиззатуллина Г. Н.* Гражданско-правовое регулирование деятельности налоговых органов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Г. Н. Гиззатуллина. – Казань, 2007. – 182 с.
8. *Гиззатуллина Г. Н.* Межотраслевые связи гражданского и налогового права в регулировании деятельности налоговых органов / Г. Н. Гиззатуллина // «Черные дыры» в Российском Законодательстве. Юридический журнал. – М. : «ИК-Пресс», 2006. – № 3. – С. 341–343.
9. *Горшунов Д. Н.* Интерес в частном праве: вопросы теории : монографія / Д. Н. Горшунов. – Казань : Казан. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 2005. – 176 с.

10. *Давыдова Г. Н.* Юридические процедуры в гражданском праве. Общая характеристика : автореф. дис.... канд. юрид. наук / Г. Н. Давыдова. – Казань, 2004. – 27 с.
11. *Дарвина А.* Место частного права в системе российского права [Электронный ресурс] / А. Дарвина // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – Спецвипуск № 1. – Режим доступа : <http://www.univer.km.ua/visnyk/173.pdf>
12. *Кузнецова Н. С.* Гражданское право и гражданское законодательство Украины: пути развития и дальнейшего совершенствования / Н. С. Кузнецова // Збірник наукових праць за результатами міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми цивільного права» (м. Харків, 13–14 травня 2011 р.). – Харків, 2011. – С. 3–5.
13. *Майданик Р. А.* Цивільне право. Загальна частина. Т. 1 : Вступ у цивільне право [Електронний ресурс] / Р. А. Майданик. – К., 2012. – 258 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1580011946521/pravo/korelyatsiya_sfer_prava_mizhgaluzevi_zvyazki_tsivilnogo_prava#236
14. *Майданик Р.* Застосування цивільного законодавства за аналогією / Р. Майданик // Юридична Україна. – 2009. – № 7. – С. 56–61.
15. *Майданик Р. А.* Місце цивільного (приватного) права в системі права / Р. А. Майданик // Збірник наукових праць за результатами міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми цивільного права» (м. Харків, 13–14 травня 2011 р.). – Харків, 2011. – С. 10–15.
16. *Мелех А. В.* Законність і непитові ситуації правозастосовного процесу / А. В. Мелех // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 3. – С. 1–11.
17. *Мозолин В. П.* Гражданско-правовая ответственность в системе российского права / В. П. Мозолин // Журнал российского права. – 2012. – № 1. – С. 33–40.
18. *Никифоров Б. С.* Борьба с мошенническими посягательствами на социалистическую и личную собственность по советскому уголовному праву / Б.С. Никифоров ; отв. ред.: В. Ф. Кириченко. – М. : Изд-во АН СССР, 1952. – 180 с.
19. *Нотариальное право* России : учеб. для студентов юрид. вузов и факультетов / [под ред. проф. В. В. Яркова]. – М. : Волтерс Клувер, 2003. – 408 с.
20. *Онщенко Н. М.* Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 / Н. М. Онщенко. – К., 2002. – 378 с.
21. *Основи інформаційного права* України : навч. посіб. / В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський, В. В. Грищенко [та ін.] ; за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного та П. В. Мельника. – К. : Знання, 2004. – 274 с.
22. *Пикуров Н. И.* Теоретические проблемы межотраслевых связей уголовного права : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Н. И. Пикуров. – Волгоград, 1998. – 410 с.

-
23. Поленина С. В. Комплексные правовые институты и становление новых отраслей права / С. В. Поленина // Правоведение. – 1975. – № 3. – С. 71–79.
24. Полищук И. С. Понятие и признаки налогового обязательства / И. С. Полищук // Вестник Омского университета. – Омск : Изд-во ОмГУ, 2006. – № 3/4 (8/9). – С. 57–64.
25. Половникова Н. В. Правовое регулирование предпринимательской деятельности: гражданско-правовой и финансово-правовой аспекты : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Н. В. Половникова. – Екатеринбург, 2008. – 228 с.
26. Реутов В. П. Факторы, определяющие структуру отраслей права и законодательства / В. П. Реутов // Актуальные проблемы юридической науки и практики : тез. докл. науч. конф. (Перм. гос. ун-т, 16-17 октября 2003 г.). – Пермь, 2004. – Ч. 1. – 282 с.
27. Решетникова И. В. Доказательственное право в гражданском судопроизводстве / И. В. Решетникова. – Екатеринбург : Изд-во Гуманитарного ун-та, 1997. – 366 с.
28. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / [О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
29. Теорія нотаріального процесу : наук.-практ. посібник / [за заг. ред. С. Я. Фурси]. – К. : Алерта ; Центр учбової літератури, 2012. – 920 с.
30. Тихомиров Ю. А. Публично-правовое регулирование: динамика сфер и методов / Ю. А. Тихомиров // Журнал российского права. – 2001. – № 5. – С. 3–12.
31. Туранин В. Некоторые проблемы употребления межотраслевой терминологии в законодательстве России [Электронный ресурс] / В. Туранин // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – Спецвипуск № 1. – Режим доступа : <http://www.univer.km.ua/visnyk/185.pdf>
32. Финансовое право России / [отв. ред. М. В. Карасева]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристь, 2009. – 609 с.
33. Чельшев М. Ю. О методе правового заимствования в частном и публичном праве / М. Ю. Чельшев // Актуальные проблемы частноправового регулирования : материалы Всероссийской IV научной конференции молодых ученых (Самара, 23–24 апреля 2004 г.). – Самара : Самар. ун-т, 2004. – С. 53–55.
34. Чельшев М. Ю. Система межотраслевых связей гражданского права: цивилистическое исследование : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / М. Ю. Чельшев. – Казань, 2009. – 501 с.
35. Чельшев М. Ю. Система межотраслевых связей гражданского права: цивилистическое исследование : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / М. Ю. Чельшев. – Казань, 2009. – 42 с.
36. Чельшев М. Ю. Основы учения о межотраслевых связях гражданского права : монография / М. Ю. Чельшев. – Казань : Изд-во Казан. гос. ун-т им. В.И. Ульянова-Ленина, 2009. – 208 с.
-

37. *Чудиновских К. А.* Подведомственность в системе гражданского и арбитражного процессуального права / К. А. Чудиновских. – СПб : Юридический центр Пресс, 2004. – 306 с.
38. *Шишко И. В.* Взаимосвязь уголовно-правовых и регулятивных норм в сфере экономической деятельности : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / И. В. Шишко. – Екатеринбург, 2004. – 402 с.
39. *Щербакова Л.* Административно-договорное обязательство через призму дуализма частного и публичного права / Л. Щербакова // Вестник Воронежского института МВД России. – 2012. – № 3. – С. 86–89.
40. *Яни П. С.* Бланкетные «экономические» статьи уголовного закона / П. С. Яни // Российская юстиция. – 1995. – № 11. – С. 46–47.

Стаття надійшла до редакції: 25.09.2014.

Рекомендовано кафедрою цивільного, господарського права та процесу

INTERBRANCH CONNECTIONS OF CIVIL LAW: OVERVIEW OF SOME PROBLEMS

Музыка Л.

Abstract: The article describes the essence of interbranch connections of civil law and other private and public branches of law of the legal system of Ukraine. Marked on mutual influence and interpenetration of public and private principles. Identify opportunities and limits the use of private structures in the field of public regulation and vice versa. It is stressed that the basis of interbranch connections of civil law is some commonality which regulated by civil law and other legal areas of public relations. This is shown, in particular, in the unity of the subjects and objects of these relations.

The author notes that currently, in the system of legal norms the interbranch regulation is clearly traced farther. Needs to be resolved such issues as: the concept and types of interbranch connections; delineation of the concept of 'interbranch connections' and related categories; possibility and conditions of use interbranch analogy; definition of priority branch in the relevant relations.

Keywords: connections, interbranch connections, interbranch cooperation, interbranch categories.

МЕЖОТРАСЛЕВЫЕ СВЯЗИ ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА: ОБЗОР ОТДЕЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ

Музыка Л. А.

Резюме: В статье раскрывается сущность межотраслевых связей гражданского права с другими частными, а также – публичными отраслями права в системе права Украины. Отмечается о взаимном влиянии и взаимопроникновении публичных и частных начал. Определяются возможности и границы использования частноправовых конструкций в сфере публично-правового регулирования и наоборот.

Ключевые слова: связи, межотраслевые связи, межотраслевое взаимодействие, межотраслевые категории.